

Een onveilige spoorovergang sluit je zo makkelijk niet, blijkt in het Heilooërbos

Spoorwegovergangen Het kabinet wil af van onbewaakte spoorwegovergangen. Maar sluiting van alle 180 publieke ‘niet-actief bewaakte overwegen’ duurt veel langer dan verwacht. Neem de drie overwegen op landgoed Nijenburg.

- [Jan Benjamin](#)

[28 juni 2023](#)

In 2017 botste een trein bij een onbewaakte overweg in het Heilooërbos op een bestelbus. De **ravage was groot**, maar de twee inzittenden raakten slechts licht gewond. Foto Koen van Weel/ANP

De hardloopster kijkt links, ze kijkt rechts en dan steekt ze het spoor over. Aan de overkant van de rails midden in het bos tussen Alkmaar en Heiloo kijkt ze verbaasd op. Zoveel mensen komt ze gewoonlijk niet tegen op haar looprondje door het Heilooërbos. „Zo! Een hele vergadering in de natuur...”

-3-

Die ‘vergadering’, dat zijn de regiodirecteur van spoorbeheerder ProRail, de wethouder Verkeer en Vervoer van de gemeente Heiloo en de coördinator van Natuurmonumenten, eigenaar van het Hei-looër-bos. Plus hun medewerkers.

Zij zijn op een zonnige voorjaarsmorgen naar het bos gekomen om uit te leggen waarom het zo moeilijk is de drie onveilige, onbewaakte spoorwegovergangen in het bos te sluiten.

En dat geldt voor meer onbewaakte overgangen in Nederland.

Sinds 2018 proberen ProRail, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en gemeenten alle 180 openbare ‘niet-actief bewaakte overwegen’ (NABO’s) te sluiten. Ze zijn onveilig en ProRail wil het spoor intensiever gebruiken. Het aantal ongelukken op overwegen is de afgelopen decennia weliswaar gedaald, maar de meeste (bijna-)ongevallen op het spoor vinden nog steeds plaats op bewaakte en onbewaakte overwegen.

[Lees ook de reportage: **Iedereen in Wolfheze kent het geluid van een remmende trein – en vreest het ergste**](#)

Sluiten van deze NABO’s blijkt echter niet eenvoudig. Het gaat nog minstens vijf jaar duren voordat de meeste zijn aangepakt, meldde staatssecretaris Vivianne Heijnen (Infrastructuur en Waterstaat, CDA) in mei teleurgesteld. Pas in 2028, tien jaar na de start van het NABO-programma, is 95 procent aangepakt. De drie onbewaakte overwegen in Heiloo zijn in de loop van 2025 aan de beurt.

Twee jaar geleden nog beloofde ProRail dat alle onbewaakte overwegen voor eind 2023 gesloten zouden zijn. Inmiddels zijn [er 112 van de 180 aangepakt. Voor 41 lukt dat niet meer dit jaar](#). Vertraging is [onvermijdelijk](#), stelde ProRail. Botsende belangen, juridische kwesties,

-4-

onteigening, financiële problemen – het speelt allemaal mee. Het aantal aanwezigen bij de zonnige samenkomst in Heiloo alleen al toont hoeveel belangen hier doorgaans spelen.

En tel daar nog eens de tekorten aan materieel en personeel bij ProRail bij op. Met te weinig mensen en te weinig spullen verwacht de spoorbeheerder [20 tot 25 procent van het werk](#) de komende jaren niet volgens planning te kunnen uitvoeren. Zo staat de trage aanpak van de NABO's voor meer vertraging bij het werk aan het spoor.

Weerstand

„Het is altijd dubbel”, vertelt Harro Homan, regiodirecteur Randstad Noord van ProRail in Heiloo. De vergadering is neergestreken in Het Stet, een boerderij die Natuurmonumenten gebruikt als kantoor en werkplaats, bij een van de onbewaakte overwegen.

„Er is regelmatig weerstand tegen het aanpakken van de NABO's”, zegt Homan. „Vanuit omwonenden, voor wie de overgang soms de enige manier is om hun huis of boerenland te bereiken, van natuur- en geschiedkundige organisaties, lokale overheden. Maar als er dan iets ernstigs gebeurt, vraagt iedereen zich af waarom die overgang niet al lang is gesloten.”

Zes jaar geleden vond bij een van de NABO's in het Heilooërbos [een ernstig ongeluk](#) plaats. Zonder dodelijke slachtoffers, maar dat had weinig gescheeld. Een bestelauto die een koelkast en wasdroger kwam bezorgen bij een boerderij aan de overkant van het spoor, kwam in botsing met een trein. De bezorgers hadden hun spullen afgeleverd, en dachten vermoedelijk bij terugkeer niet meer aan de onbewaakte overgang. De trein – met een gemiddelde remweg van pakweg een kilometer – vernielde de bestelauto volledig. De twee inzittenden raakten slechts lichtgewond.

Destijds zei wethouder Rob Opdam (Financiën, Verkeer en Vervoer, VVD) tegen de lokale pers: „Het ongeluk [...] laat zien dat we met het veiliger maken niet te lang moeten wachten.” Zes jaar later is Opdam weer wethouder. Hij loodste inmiddels [een plan voor de NABO's door de gemeenteraad](#) (inclusief financiering om het plan verder uit te werken), maar de overwegen zijn nog niet aangepakt. „Het blijft een lange zoektocht naar gezamenlijke belangen”, zegt hij in het bos.

De gesprekken in Heiloo waren heel moeilijk, zegt wethouder Opdam. „Iemand die vlak naast een van de NABO's woont, was bang dat we er een bewaakte overweg van wilden maken – ze vreesde overlast van bellen en lichten. Een manege die nu alleen bereikbaar is via een NABO, wil mogelijk verhuizen. De Historische Vereniging Heiloo vreesde dat de lange zichtlijnen door het bos verstoord zouden raken door een loopbrug over het spoor.”

Deze **onbewaakte overgang** in Heiloo dicht bij een manege wordt vervangen door een fietstunnel. Foto John Wennekendonk/ANP

Het Heilooërbos heet officieel [landgoed Nijenburg](#). Het is een bos met vooral hoge loofbomen en een enkele pluk naaldbomen. Het historische landgoed heeft een bijzondere indeling: vanuit het monumentale landhuis kijk je in een rechte lijn door het bos naar de duinen.

-6-

„Het gehele landgoed is rijksmonument”, zegt Rob van Dam, coördinator natuurbeheer van Natuurmonumenten. Hij staat voor boerderij Het Stet. Van Dam wijst om zich heen. „Bij het opheffen van de overwegen zijn de natuur en de cultuurhistorie van dit gebied onze prioriteit. De bossen, de strandwal, de zichtlijnen door het landgoed.” Hij wijst op een buizerd die over het weiland vliegt.

„Maar we snappen ook het maatschappelijk belang van Nijenburg. Het is een drukbezocht landgoed. We hebben intensief gezocht naar een manier om de situatie ‘beleefbaar’ te houden.”

Na zeker vijf jaar overleg, plannen maken en geld zoeken is er nu een voorstel voor de drie overwegen. Eén wordt gesloten, één krijgt een fietstunnel, en één een loopbrug. Van Dam vertelt dat de brug bewust niet in het verlengde van een bospad wordt aangelegd (en dicht langs het spoor). „Zo verstoort de brug de zichtlijnen door het monumentale landgoed niet.”

Voor de aanpak van de NABO's hebben ProRail en het ministerie 194 miljoen euro beschikbaar. Dat is exclusief toegevoegd budget van provincies en gemeenten. In Heiloo komt volgens ProRail ook geld van het zogeheten Programma Hoogfrequent Spoor. Dat is landelijk beleid om het spoor in Nederland veel intensiever te gebruiken.